

Mednarodni znanstveni simpozij »Razvoj izobraževanja učiteljev v državah centralne in jugovzhodne Evrope« (Maribor, 11.–13. 10. 2012)

Oddelek za pedagogiko Filozofske fakultete Univerze v Mariboru je v dneh od 11. do 13. oktobra 2012 organiziral mednarodni znanstveni simpozij z naslovom »Razvoj izobraževanja učiteljev v državah centralne in jugovzhodne Evrope«. Tematski in geografski okvir simpozija nakazuje, da se Oddelek pri organizaciji večjih mednarodnih posvetov zadnja leta usmerja v zgodovino vzgoje in izobraževanja ter krepitev stikov s strokovnjaki za zgodovino pedagogike in šolstva (pa tudi primerjalno pedagogiko) iz sosednjih držav, držav jugovzhodne Evrope in Nemčije. Poglejmo si kronologijo tega dogajanja, ki pojasnjuje okoliščine organizacije omenjenega simpozija.

Kot prvi korak k vzpostavljanju mednarodnih stikov pri organizaciji posvetov s to tematiko je mogoče šteti mednarodni znanstveni posvet o Henriku Schreinerju, ki ga je Oddelek organiziral oktobra 2001 v Ljutomeru – Schreinerjevem rojstnem kraju. Naslednji večji mednarodni dogodek je bil (organizacijsko bistveno zahtevnejši) mednarodni simpozij z naslovom »Pedagoški koncepti med preteklostjo in prihodnostjo«, ki ga je Oddelek organiziral v prostorih Univerze v Mariboru oktobra 2008.¹

Ob tradicionalno dobrem sodelovanju s kolegi s Hrvaške se je že takrat pojavila želja po intenzivnejšem navezovanju stikov tudi s kolegi iz drugih držav, nastalih na tleh nekdanje Jugoslavije. Priložnost se je pojavila leta 2010, ko smo se prijavi na razpis, ki je zahteval vključitev držav jugovzhodne Evrope. Uspeli smo vzpostaviti stike s strokovnjaki za področje zgodovine pedagogike iz Srbije, Bosne in Hercegovine, Makedonije in seveda Hrvaške ter skupaj prijaviti raziskovalni projekt, ki pa žal ni dobil finančne podpore. Ker je bilo v vzpostavljanje stikov vložene veliko energije, smo želeli utrditi pripravljenost za prihodnje sodelovanje – v ta namen smo na Filozofski fakulteti UM septembra 2010 organizirali mednarodni kolokvij s predavanji gostujočih profesorjev z naslovom »Pedagoški tokovi v nekaterih državah iz območja bivše Jugoslavije« in delavnico z naslovom »Comparative Study on Development and Actual Trends of Pedagogy Textbooks as Indicator of Changing Cultural Identities in South Eastern Europe«.² Na delavnico so bili vabljeni tudi gosti iz Avstrije in Madžarske, med njimi András Németh, ki je zbrane povabil k sodelovanju pri mednarodnem raziskovalnem projektu »Historische comparatistischen Forschungen zur Entwicklung der Lehrerbildung / Historic comparative research for development of teacher education«, ki je potekal v okviru večjega projekta na Univerzi Eötvös Loránd v Budimpešti in sta

¹ Koncept, program in povzetke referatov je mogoče najti na spletni strani <http://student.pfmb.uni-mb.si/~pedagogy/>.

² Program kolokvija in delavnice je mogoče najti na spletni strani <http://www.ff.uni-mb.si/novice/dogodki/?inode=18733>.

ga podprla Evropska unija in Evropski socialni sklad. Vodja in koordinator tega projekta, András Németh, je (za obdobje od junija 2010 do decembra 2012) k sodelovanju v delovni skupini »Teacher Education in Europe – History, Structure and Reform« povabil Edvarda Protnerja s Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, in sicer s prošnjo, da prevzame vodenje in koordinacijo podskupine, ki bi zajela države jugovzhodne Evrope oziroma nekdanje Jugoslavije. Podskupini so se pridružili kolegi iz Slovenije (Zdenko Medveš), Hrvaške (Igor Radeka, Štefka Batinić), Srbije (Nataša Vujisić Živković, Vera Spasenović), Bosne in Hercegovine (Snježana Šušnjara), Črne gore (Vučina Zorić) in Makedonije (Suzana Miovska Spaseva). Zajete so vse države, ki so nastale na tleh nekdanje Jugoslavije, razen Kosova, kjer nam ni uspelo najti predstavnika. Delo je potekalo tako, da so vsi člani najprej pripravili opise zgodovinskega razvoja izobraževanja učiteljev v svojih državah – sintezo tega razvoja pa sta Edvard Protner in Zdenko Medveš predstavila na mednarodni delavnici, ki je v okviru projekta potekala od 25. do 27. februarja 2011 v Egeru. Temu je sledila priprava analiz in opisov sodobnega stanja in trendov na tem področju – ugotovitve so člani podskupine predstavili na mednarodni konferenci, ki je v okviru projekta potekala od 7. do 9. oktobra 2011, prav tako v Egeru. Člani smo za končno poročilo pripravili skupno besedilo o razvoju in aktualnih trendih na področju izobraževanja učiteljev v državah nekdanje Jugoslavije – kljub sodelovanju pa nismo imeli priložnosti predstaviti in objaviti podrobnejše analize za vsako državo posebej. To je bil močan motiv za organizacijo novega simpozija, toda odločilno vlogo je pri tem vendarle imela želja, da kolegi in kolegice, ki se v državah na tleh nekdanje Jugoslavije ukvarjamo z zgodovino pedagogike in primerjalno pedagogiko, utrdimo vzpostavljene stike. Potreba po sodelovanju predstavnikov iz držav, nastalih na tleh nekdanje Jugoslavije, ima povsem konkretno strokovno utemeljitev: druží nas skupna zgodovinska izkušnja, ki omogoča razumevanje geneze nekaterih sodobnih šolskosistemskih rešitev in pedagoških konceptov. Ob tem pa ni mogoče spregledati tudi pristne kolegialne in prijateljske naklonjenosti, ki se je vzpostavila v dosedanjem druženju.

Prvotni osnutek simpozija je izhajal iz želje, da se v Mariboru sestanemo samo kolegi iz držav nekdanje Jugoslavije, ki smo že sodelovali v madžarskem projektu, in k sodelovanju povabimo še koga s Kosova. Naslov posveta naj bi bil »Razvoj izobraževanja učiteljev v državah nekdanje Jugoslavije«. V ozadju je bila želja, da posvet finančno in organizacijsko ne preraste zmožnosti Oddelka za pedagogiko FF UM. Toda ker je ta razvoj v svoji zgodovinski genezi tesno povezan z Avstro-Ogrsko monarhijo in ker je Oddelek v zadnjih letih vzpostavil tesne stike s kolegi in kolegicami z Madžarske, Avstrije, Italije in Nemčije, smo k sodelovanju povabili še njih. Ta povabila so sprožila razmislek o spremembi naslova in razširitvi teme: simpozij je dobil naslov »Razvoj izobraževanja učiteljev v državah centralne in jugovzhodne Evrope«. Tako razširjen koncept simpozija je vplival na odločitev, da k sodelovanju povabimo še kolegice in kolege iz Bolgarije, Romunije in Češke.

Tema simpozija ni posebej izvirna, toda po drugi strani je raziskovanje izobraževanja učiteljev (kot smo napovedali v vsebinskem konceptu simpozija)³ za

³ Koncept, program in povzetke referatov je mogoče najti na spletni strani <http://mmpc20.pfmb.uni-mb.si/protner/>.

zgodovino pedagogike vedno znova izziv. V šolski praksi so v vseh zgodovinskih obdobjih zaživele predvsem tiste pedagoške ideje, ki so jih v procesu priprave na poklic usvojili prihodnji učitelji. Kakovost njihovega izobraževanja je bila vedno odvisna od najširših kulturnozgodovinskih okoliščin, šolskopoličnih trendov, organizacijsko-sistemskih rešitev in teoretskopedagoških vplivov.

Geografski okvir simpozija je zajel države centralne in jugovzhodne Evrope. Kljub težavam z razumevanjem pojma »centralna Evropa« smo izhajali iz predpostavke, da je imela v zgodovinskem razvoju na tem teritoriju osrednjo vlogo Habsburška oziroma Avstro-Ogrska monarhija – zato smo k sodelovanju povabili strokovnjake iz držav, ki so bile v zgodovini tako ali drugače vključene v ta okvir. Tudi izraz »jugovzhodna Evropa« ni enopomenski, vendar lahko sem z gotovostjo prištevamo vse tiste države, ki so nastale na tleh nekdanje Jugoslavije. Ta geografski in zgodovinski okvir ponuja zanimive možnosti analize medsebojnih vplivov, saj se je izobraževanje učiteljev na tem območju v veliki meri razvijalo pod močnim vplivom zakonskih določil in pedagoških tokov znotraj monarhije.

Časovni okvir simpozija zajema čas od druge polovice 18. stoletja, ko se v deželah centralne Evrope začno oblikovati institucionalne forme izobraževanja, do 80. let prejšnjega stoletja, ko so se v državah nekdanjega vzhodnega bloka zgodile prelomne politične in družbene spremembe.

Vsebinsko se je simpozij osredotočil na razvoj organizacijskih oblik izobraževanja učiteljev za vse stopnje šolanja, pri čemer smo osrednjo pozornost želeli nameniti izobraževanju osnovnošolskih učiteljev. Ta razvoj je seveda smiselno analizirati v odvisnosti od političnih, kulturnih, gospodarskih in socialnih okoliščin posameznih dežel. Razen tega je bil razvoj izobraževanja učiteljev vedno vpet tudi v kontekst aktualnih teoretskopedagoških trendov.

S simpozijem smo želeli predvsem osvetliti institucionalni razvoj izobraževanja učiteljev v deželah centralne in jugovzhodne Evrope, pri tem pa so bila v ospredju naslednja vprašanja:

- Katera politična, kulturna in ekonomska ozadja so vplivala na institucionalne oblike izobraževanja učiteljev?
- Kateri pedagoški koncepti so v posameznih obdobjih utrdili primat?
- Kakšna strokovna razhajanja in polemike so spremljali reformska prizadevanja na tem področju?
- Kakšen položaj je v teh procesih imelo izobraževanje učiteljev v zasebnih ustanovah?
- Katere razvojne linije izobraževanja učiteljev je mogoče prepoznati pri posameznih učnih predmetih?
- Kako močno je na te procese vplivala pedagoška tradicija, ki se je izoblikovala v okviru Habsburške oziroma Avstro-Ogrske monarhije?

Program in povzetke referatov si je mogoče ogledati na spletni strani simpozija (The Development of Teacher Education ... 2012), zato na tem mestu podajamo le najsplošnejši oris. Na otvoritveni slovesnosti po uvodni glasbeni točki sta udeležence simpozija pozdravila rektor Univerze v Mariboru red. prof. dr. Danijel Rebolj in

dekan Filozofske fakultete UM red. prof. dr. Marko Jesenšek. Po nagovoru vodje organizacijskega odbora dr. Edvarda Protnerja je sledila predstavitev dveh monografij, ki ju je mogoče razumeti kot rezultat preteklega sodelovanja nekaterih udeležencev simpozija. Najprej sta dr. András Németh in dr. Ehrenhardt Skiera kot urednika predstavila monografijo z naslovom »Lehrerbildung in Europa – Geschichte, Struktur und Reform« (Németh in Skiera 2012), ki predstavlja zaključno poročilo zgoraj omenjenega madžarskega projekta. Še zlasti udeleženci simpozija iz držav nekdanje Jugoslavije so z velikim zanimanjem prisluhnili predstavitvi in z veseljem sprejeli izvide knjige, saj je celotna skupina v monografiji prisotna pri soavtorstvu članka z naslovom »The Development of Teacher Training in the States of Former Yugoslavia«. Tudi predstavitev monografije »La scuola degli Asburgo – Pedagogia e formazione degli insegnanti tra il Danubio e il Po (1773–1918)«, ki jo je (kot urednica) predstavila dr. Simonetta Plenghi (2012) s Katoliške univerze v Milanu, je pritegnila pozornost – še zlasti tistih udeležencev posveta, ki v monografiji sodelujejo kot avtorji prispevkov. Sledil je sprejem in degustacija vina v »Hiši stare trte«, ki jo je organizirala Mestna občina Maribor, ter pozdravni nagovor podžupana mag. Tomaža Kanclerja.

Naslednji dan (12. oktober 2012) je bil namenjen predstavitvi referatov. Večina le-teh je predstavila razvojne linije in reformske prelomnice v posameznih nacionalnih okoljih, kar je bila dobra osnova za primerjave, interpretacije in polemike v diskusijskih prispevkih. Nekateri referati so se dotaknili tudi sodobnejših tem; osvetlili so aktualne reformske posege na področju izobraževanja učiteljev in nakazali nekatere konceptualne rešitve ali pa osvetlili razvojne linije in aktualne zadrege v okviru izobraževanja učiteljev za posamezna predmetna področja.

Zadnji dan simpozija (13. oktober 2012) je bil v dopoldanskem času namenjen razpravi v okviru delavnice z naslovom »Utrjevanje regionalnega sodelovanja na področju zgodovine pedagogike in šolstva ter primerjalne pedagogike«. Uvodoma smo udeleženci razpravljali o možnostih objave referatov oziroma tekstov s tematiko simpozija, saj organizatorji niso mogli zagotoviti izdaje zbornika. V razpravi so se pokazale zanimive možnosti objavljanja v različnih znanstvenih revijah, ki (v regiji) tematsko pokrivajo področje zgodovine pedagogike. Ne glede na rezultat je kot pomemben prispevek k prihodnjemu sodelovanju mogoče šteti tudi medsebojno obveščanje o revijah, ki so zanimive z vidika naših strokovnih interesov. Razprava se je spontano dotaknila tudi možnosti prijavljanja na mednarodne raziskovalne projekte – udeleženci smo se strinjali, da nam bo pri tem v veliko pomoč mreža stikov, ki smo jo vzpostavili in utrdili s tridnevni strokovnim in kolegialnim druženjem. Z odobravanjem je bila sprejeta pobuda, da se sodelujoči v podobni sestavi v okviru simpozijev srečujemo tudi v prihodnje, pri čemer je bilo izpostavljeno, da bi bilo teme smiselno koncipirati tako, da bi predstavitve, razlage in analize podobnih raziskovalnih vprašanj omogočale primerjavo zgodovinskih razvojnih linij v nacionalnih okoljih sodelujočih. Prvi konkretni rezultat te pobude je povabilo kolega dr. Tomaša Kasperja s Češke, da se naslednje leto srečamo na Univerzi v Liberecu.

Literatura in viri

- The Development of Teacher Education in the Countries of Central and South-Eastern Europe.* (2012). Dostopno na: <http://mmpc20.pfmb.uni-mb.si/protner/> (pridobljeno 10. 11. 2012).
- Németh, H. in Skiera, E. (ur.) (2012). *Lehrerbildung in Europa – Geschichte, Struktur und Reform*. Frankfurt am Main: Lang.
- Polenhi, S. (2012). *La scuola degli Asburgo – Pedagogia e formazione degli insegnanti tra il Danubio e il Po (1773–1918)*. Torino: SEI.